

Пивовар І.В.

*доцент кафедри права та публічного управління
Житомирського державного університету імені
Івана Франка, кандидат юридичних наук,
доцент*

ORCID:0009-0002-1057-350X

ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ САМОСТІЙНОГО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ

Ключові слова: *суд, дитина, виховання, батьки, мати, батько, права і обов'язки, заява.*

Насамперед потрібно сказати, що встановлення факту самостійного виховання дитини в Україні, це насамперед судова процедура, яка може продовжуватись дуже довго.

В нинішній час вона потрібна для того щоб отримати відстрочку від мобілізації і виходячи з цієї ситуації її найчастіше користуються. І тільки після отримання судового рішення від суду яким підтверджується сам факт самостійного виховання дитини і тільки після цього суд своїм рішенням дає законні підстави для отримання таких пільг. Але, звернемо увагу на те, щоб встановити факт самостійного виховання дитини насамперед потрібно звернутися до суду з відповідною заявою, оскільки це юридичний факт, який встановлюється лише в судовому порядку. Також до суду необхідно подати пакет необхідних документів, який підтверджує, що дитина проживає з одним із батьків і отримує утримання виключно від одного.

А зараз детально розглянемо особливості встановлення в судовому порядку факт самостійного виховання дитини чоловіком в умовах дії воєнного стану в нашій країні, а саме:

- внесенні відповідні зміни до Сімейного кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України та інших нормативно-правових актів;
- Уніфікація судової практики задля забезпечення єдності правозастосування та передбачуваності судових рішень;
- створення ефективного механізму міжвідомчої інформації взаємодії між органами місцевого самоврядування, службами у справах дітей та територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки та військовими частинами.

Підкреслимо що, тільки законодавчі гарантії, які чітко визначені процесуальною процедурою та належним організаційно-адміністративним забезпеченням, також єдність та стабільність судової практики усіх судових інстанцій які повинні забезпечити конституційний обов'язок громадян щодо захисту суверенітету і територіальної цілісності держави та інтересів дитини в умовах триваючої збройної агресії РФ яка завдала і завдає шкоди громадянам України.

Зазначимо, що відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» від 11 квітня 2024 року № 3633-IX були внесені зміни до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», а саме статтю 23 доповнено новим пунктом 4 частини 1, яким передбачено, що жінки та чоловіки, які мають дитину віком до 18 років, якщо другий з батьків такої дитини помер, або позбавлений батьківських прав чи визнаний зниклим безвісти або безвісно відсутнім, оголошений померлим, відбуває покарання у місцях позбавлення волі [1], а також коли особа самостійно виховує та утримує дитину за рішенням суду або запис про батька такої дитини в Державній реєстрації актів цивільного стану або ЦНАП здійснений на підставі частини першої статті 135 Сімейного кодексу України, мають право на відстрочку від призову під час мобілізації [2].

Схожі положення зазначені також у статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», ці положення мають на меті забезпечення реального захисту дітей, які через певні об'єктивні обставини виховуються в сім'ї одним з батьків під час даного воєнного стану в Україні. Вони спрямовані на забезпечення дієвого соціального захисту батьків [3].

Крім того, передбачені положення у статті 51 Конституції України, яка гарантує охорону сім'ї, дитинства та материнства державою, а також узгоджуються з положеннями Конвенції про права дитини щодо забезпечення найкращих інтересів дитини у будь-яких рішеннях, що її стосуються. Такий підхід свідчить про прагнення законодавця не лише виконати обов'язок щодо мобілізаційної підготовки, але й зберегти цілісність та належні умови існування сімей, у яких виховання дітей здійснюється одним із батьків [4].

Підведемо підсумок, що незважаючи на право відстрочки від призову за фактом самостійного виховання та утримання дитини, законодавство не містить однозначного порядку встановлення такого факту. Суди розмежовуються на 2 групи, а саме:

- Безспірні випадки, коли батьківська правосуб'єктність іншого з батьків об'єктивно припинилася або не виникла (смерть, визнання безвісно відсутнім чи

померлим, позбавлення батьківських прав, запис про батька за ст. 135 Сімейного Кодексу України. Заявнику немає потреби звертатися до суду, оскільки достатньо подати до компетентних органів потрібні документи цивільного стану, такі як: свідоцтво про смерть, рішення суду про позбавлення права тощо;

- Спірні випадки, коли інший з батьків формально не позбавлений прав, але фактично не бере участі у вихованні або виконує обов'язки частково. В такому випадку доведення «самостійності» виховання неможливе без встановлення обсягу батьківських прав і обов'язків, що є предметом позовного провадження, тобто визначення місця проживання дитини, порядку участі у вихованні, стягнення аліментів, тощо.

Отже, для встановлення факту самостійного виховання дитини необхідно пройти ряд процедур, звернення до суду з відповідною заявою, багаторазовими доказами, це можуть бути: банківські квитанції про сплату аліментів, різні договори з медичними установами, залучення свідків, які можуть підтвердити виховання дитини. І саме головне суд розгляне справу відповідно до якої прийме відповідне рішення виходячи із зазначених підстав, та встановить юридичний факт, який буде підставою для отримання відстрочки від мобілізації.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” Відомості Верховної Ради України, 1993, №44, ст.416
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21–22. Ст. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
3. Закон України “Про військовий обов'язок і військову службу” Відомості Верховної Ради України, 1992, № 27, ст.386
4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к /96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>